V poslední době vyšly tři spisy věnované všeobecné nauce státní: *Rehm* Hermann (prof. v Erlangách), *Allgem. Staatslehre*, Freiburg i. B. 1899, str. 360; *Jellinek* Georg (prof. v Heidelbergu), *Allgem. Staatslehre*, Berlín 1900, str. 726; *Schmidt* Richard (prof. ve Freiburgu v B.), *Allgem. Staatslehre*, I: Die gemeinsamen Grundlagen des polit. Lebens, Lipsko 1901, str. 292. První spis vydán ve sbírce Handbuch des öff. Rechts od Marquardsena a Seydla (kde od téhož spisovatele roku 1896 vyšla již Geschichte der Staatsrechtswissenschaft); druhý tvoří prvý svazek většího díla: Das Recht des modernen Staates; třetí vychází ve sbírce Hand- u. Lehrbuch der Staatswissenschaften od Frankensteina a Heckla. K spisům těm se vrátíme. — Soustavu ústavního i správního práva říšského podává nejnověji Adolf *Arndt*, prof. v Halle (nyní v Královci), *Das Staatsrecht des deutschen Reiches*, Berlín 1901, str. 792; týž také napsal státní a správní právo pro *Birkmeyerovu*: Encyklopaedie der Rechtswissenschaft (1901). Z 6 populárně vědeckých přednášek v Rostocku vzešla knížka prof. Jindř. *Geffckena*, *Die Verfassung des Deutschen Reichs*, Lipsko 1901, str. 124. Stručný výtah z větší příruční knihy podává (po způsobě katechismů) v 6. vyd. hrabě *Hue de Grais*, *Grundriss der Verfassung und Verwaltung in Preussen und dem deutschen Reiche* (Berlín 1901, str. 118). — P. *Kloeppel* vydal 1. svazek díla: *Dreissig Jahre deutscher Verfassungsgeschichte* 1867–1897, ve kterém vypisuje založení říše 1867—1871 a »léta práce« 1867—1877 (Lipsko 1900, str. 494). Příručný výběr zákonů v tom ohledu je podán Vilémem *Altmannem*, *Ausgewählte Urkunden zur deut. Verfassungsgeschichte seit 1806*, ve 2 dílech (Berlín 1898, str. 312 a 213); druhý díl obsahuje hlavní zákony počínaje rokem 1867 (až do zákona o něm. loďstvu z r. 1898). Týž vydal také zvláště *Ausgew. Urk. zur brandeburgisch-preuss. Verfassungs- und Verwaltungsgesch.*, ve 2 dílech (Berlín 1897, str. 246 a 316), kdež ve 2. díle jsou obsaženy zákony z 19. století (až do řádu pro venkovské obce 7 východních provincií pruských 1891). Ústavní listinu pruskou s úvodem a kommentářem zvláště vydal ve 4. vydání: *Arndt*, *Die Verfassung-sUrkunde für d. preuss. Staat* (Berlín 1900). *BR.*

Z časopisů: *Zeitschrift f. d. Privat- u. öff. Recht der Gegenwart* (Grünhut), XXVII: *Hatschek*, Der Ursprung der Nothverordnung, ein Beitrag zur Receptionsgeschichte des engl. Staatsrechts; *Lahner*, Zeugnispflicht und Immunität; *Varenius* (Upsala), Die schwedisch-norwegische Union (proti *Bernatzikovu* pojednání v roč. XXVI.: Verfassungsstreit zw. Schweden und Norwegen).

Zeitschrift f. Volkswirt., Soc. Pol. u. Verw. (v. Böhm-Bawerk, Inama-Sternegg, Plener), IX.: *Seidler*, Die Reform des öst. Wasserrechts; *Tezner*, Das Administrativverfahren u. seine Reform.

Archiv f. öffentl. Recht XV. (1900) obsahuje (mimo právo mezinárodní): *Damme*, Das Geltungsgebiet der deutsch. Patent- u. sonstigen gewerbl. Ausschlussrechte. *von Frankenberg*, Die Doppelversicherung. *Preuss*, Die staatliche Bestätigung der Mitglieder städt. Schuldeputationen nach preussischem Recht. *Frormann*, Die zur Zeit suspendirten Vorschriften der preuss. Verfassungsurkunde vom 31. Januar 1850. *Stoerk*, Die unbefugte Auswanderung und das deut. Personenstandsregister. *Apt*, Die Rechtsnatur der in Arbeitsordnungen vorgesehenen Strafen. *Arndt*, Über deut. u. preuss. Verordnungsrecht; e. Erwiderung an H. Prof. D. G. Anschütz. (*Nöldeke*, Die Berathung u. Verkündung der Entscheidungen im Civilprozess.) *Schellhas*, Die Terminologie des Rechts. *Mayer* Otto, Eisenbahn- u. Wegerecht, an einem Rechtsfalle erläutert. *Perels*, Die Zulässigkeit u. Bedeutung geheimer Plenarverhandlungen des deut. Reichstages. (*Klein* Max, Die Verbürgung der Gegenseitigkeit im Sinne des das Armenrecht betreff. § 114 der deut. Civilprozessordnung.)

Jahrb. f. Gesetzg., Verwalt. und Volkswirtschaft im Deut. Reich (h. v. Schmoller), XXIV, 1900; v 1. svazku: *Preuss*, Zur Methode jurist. Begriffs-

construction (proti spisu *Hatschkovu*: Die Selbstverwaltung in polit. u. jurist. Bedeutung, 1898); v 3. svazku: *Lotz*, Politische Beamten in Preussen? s dodatkem od *Schmollera*.

Annalen des Deut. Reiches (Hirth), XXXIII: *von Seydel*, Vorträge aus dem allgem. Staatsrecht (dokončení); *Zeunert*, Regentschaft u. Vertretung des Staatsoberhauptes; *Rehm*, Der Beamtenbegriff des bürg. Gesetzbuches u. seiner Nebengesetze (přednáška); *Müller*, Geheime Reichstagssitzungen; *Rosenberg*, Die Sanction der Reichsgesetze.

Deutsche Juristenzeitung, V. (1900): *Loening*, Der Einfluss des B. G. B. auf das Verwaltungsrecht; *Laband*, Die Reform des Wahlrechtes in Belgien; *Arndt*, Allgemein Wichtiges aus dem preuss. Komptabilitätsgesetze; *Jebens*, Das preuss. Oberwaltungsgericht (k 25 l. jubileu); *Mannhardt*, Die Prüfung der Rechtsgültigkeit von Verordnungen durch den Richter. Také v hovorně pojednává se o časových otázkách (tak o pojednávání o cís. řečech na sněmě říšském, o vyloučení veřejnosti při jeho rokování, o ztrátě poslaneckého mandátu při zahájení řízení konkursního a j. v.)

Verwaltungsarchiv (Red. Schultzenstein u. Keil) VIII. (1899/1900), a IX. seš. 1—3: *Bornhak*, Das Verwaltungsrecht in Preussen unter der Herrschaft des bürg. Gesetzbuchs (seš. 1, vyšlo též samostatně, str. 94). *Tezner*, Die deutschen Theorien der Verwaltungsrechtspflege; eine kritisch-orientirende Studie (seš. 3—4, 5—6; i IX., seš. 2—3, dosud neukončeno). *Ebner*, Die Rechtsverhältnisse der städt. Gemeindebeamten in Preussen (seš. 3—4; IX. seš. 1). *Schultzenstein*, Die Verwaltungsklage gegen wiederholte polizeiliche Verfügungen (IX., 1). *Schultzenstein*, Zum 20. November 1900 (IX., 2—3; k 25 l. jubileu pruského vrchního soudu správního). V oddílu věnovaném zákonodárství nacházíme výklad *Ihnenův* k zákonu vyvlastňovacímu z 11. června 1874, *Rosinův* o novelle k pojišťování úrazovému z 30. června 1900, zprávu *Schultzensteinovu* o správním soudnictví ve vévodstvích Coburg a Gotha, *Klössellovu* o saském vrchním soudu správním, *Schultzensteinovu* o správním soudnictví v král. Saském

Preussisches Verwaltungsblatt vydal zvláštní číslo k 25 l. jubileu vrchního soudu správního dne 20. list. 1900 (XXII., č. 7). Tu *Nöll* podává skizzu: Zur Geschichte des Oberverwaltungsgerichts; *Jebens*, Erinnerungen u. Anderes aus 21 Jahren oberverwaltungsrichterl. Dienstes; Prof. *Zorn*, Verwaltg. und Verwaltungsrechtspflege; Prof. *Anschütz*, Allgemeine Begriffe u. Lehren des Verwaltungsrechts nach der Rechtsprechung des Oberverwaltungsgerichts; *Kappelmann*, Das Oberverwaltungsgericht u. die Praxis der Gemeindeverwaltung. Dále podávají se krátké oslavné příspěvky z kruhu právovědců, jež napsali z Bavorska: Piloty, Rehm, von Seydel, von Stengel, z Virtemberska: Jolly, z Badenska: Hatschek, Jellinek, Rosin, Walz, z Elsaska-Lotrinska: Laband, Otto Mayer, z Pruska: Arndt, Bornhak, Brie, Haenel, Kohler, Leidig, E. Loening, Stoerk; (v násl. č. 8 ještě dodatek ze Saska). Číslo zakončují data o veškerých členech vrchního správního soudu.

Revue du droit public et de la science politique en France et à l'étranger (dir. Larnaude), VII., 1900, seš. 1—5: *Deslandres*, La crise de la science politique (seš. 1—3, pojednává též o sociologické a juridické methodě); *Artur*, Séparation des pouvoirs et séparation des fonctions (seš. 2—5); *Barckhausen*, Montesquieu et les »Considérations sur la grandeur des Romains« (seš. 4); *Posada*, La doctrine des personnes sociales (tamže). (Politickou kroniku rakouskou podává *Hantich* v č. 1 a 3.)

Przegląd prawa i administracyi, XXV., (1900): *Rostworowski*, Austryacka Izba panów (34, 130, 197); *Gargas*, Budżet i kredyt publiczny (272, ke spisu: *Milewski*, Budżet i kredyt publiczny, Krakov 1898).

Czasopismo prawnicze i ekonomiczne, I., (1900) přináší v seš. 1—2 i 3—4 přehled časopisů z oboru práva státního a politického, jejž podává *Rostworowski*.

Mjesečnik pravničkoga družtva u Zagrebu, XXVI., (1900): *Hoholač*, Pojam upravne občine i odnošaj njezin spram državne vlasti, vrsti občina, te njihova organizacija (73, 129); *Krišković*, Viši nadzor nad upravom (385); (*Novak*, Narodnost kao pravni pojam, o studii Herrnrittově v Grünhutově časopisu XXVI.); *Hoholač*, Upliv forme države na razvoj upravnoga prava u obće, a napose u austro-ugarskoj monarkiji. *R.*

Literatura k otázce finsko-ruské.

1. *Der ausserordentliche finnländische Landtag 1899.* Die Antwortschreiben der Stände auf die kaiserlichen Vorlagen über die Umgestaltung des finnländischen Heerwesens. Herausg. v. Dr. Fr. *Arnheim*. Leipzig, Duncker-Humblot, 1900. XIV + 344 str. — 2. *Ein Beitrag zur Beurtheilung der staatsrechtlichen Stellung des Grossfürstenthums Finnland.* Die wichtigsten Ergebnisse der Schrift des Prof. Dr. R. *Hermanson*: Finlands statsrättsliga ställnig. Leipzig, Duncker-Humblot, 1900. 76 str. — 3. B. *Getz*, *Das staatsrechtliche Verhältnis zwischen Finnland und Russland.* Leipzig, Duncker-Humblot, 1900. 51 str. — 4. C. *Bornhak*, *Russland und Finnland.* Ein Beitrag zur Lehre von den Staatenverbindungen. Leipzig, Duncker-Humblot, 1900. 57 str. — 5. *Das Recht Finnlands und seine Wehrpflichtfrage.* Eine kurze aktenmässige Betrachtung von einem finnländischen Juristen. Leipzig, Duncker-Humblot, 1900. 60 str. — 6. L. v. *Bar*, *Der Burenkrieg, die Russificirung Finnlands, die Haager Friedensconferenz.* Hannover, Helwing, 1900. 61 str. — 7. *Die finnische Frage.* Ein Gutachten. Prof. J. *Oppenheim* (Leiden), W. *Reiger* (Groningen), J. de *Louter* (Utrecht), L. de *Hartog* (Amsterdam). Archiv f. öffentl. Recht (Dr. P. Laband, Dr. O. Mayer, Dr. F. Stoerk), 15. Bd. 1900, 3. Heft. — 8. Prof. Dr. *Rehm*, *Finnland und Russland.* (Deutsche Juristenzeitung, V. Jhrg. 1900, Nr 22.) — 9. *Neuere Litteratur über finnländische Verfassungsfrage* (Schmoller's Jahrbücher f. Gesetzg., Verw. u. Volksw., 24 Jhrg., 1900, 4. Heft). — 10. *La situation politique de la Finlande* (sine aut.) v Revue de droit intern. et de législ. comparée (T. M. C. Asser, R. Jaequemyns, J. Westlake, E. Nys, E. Rolin), 32. année, 1900, Nr. 1. 2. — 11. J. R. *Fisher*, *Finland and the Tsars 1809—1899.* London, Arnold, 1899. 269 str. — 12. *Къ обсужденію Финляндскаго вопроса.* Перев. со шведскаго. Berlin, Behr, 1900. 85 str.

Státoprávní konflikt ruskofinský zavdal v r. 1899 a 1900 podnět k četným publikacím příležitostným rázu státovědeckého i politického. Finsko opírá své zvláštní státoprávní postavení o slavné stvrzení finských základních zákonů (z doby švédské), vydané carem Alexandrem I. r. 1809 stavovskému sněmu v Borgo po výbojném zabrání země a složení přísahy věrnosti. Dle běžného mínění, které též u většiny ruských spisovatelů až do doby nejnovější (na př. Filosofov, 1898) shledáváme, stalo se Finsko r. 1809 zvláštním státem ústavním (gosudarstvo), byť i s ruským carstvím nerozlučně spojeným. Právní stav tento byl též všemi nástupci Alexandra I. na trůně ruském uznáván a šetřeno jeho. Máť Finsko vedle Ruska svůj základní zákon, své zemské zřízení, svou vlastní státní moc, své státní území, svůj lid (švedsko finský), své ústavní zákonodárství (stavovský sněm), vládu, správu, odlišné státní občanství, vojsko i finance. Moc vladařská však náleží carovi ruskému jakožto velkoknížeti Finska (dle práva posloupnosti na trůn ruský), jenž vykonává ji dle zemského zřízení finského. Car ruský jest rovněž nejvyšším velitelem vojska finského. Pokud jde o poměry zevní, tvoří Finsko s Ruskem státní jednotu, říši ruskou; záležitosti mezinárodní (válka, mír, smlouvy, zastoupení) jsou záležitosti říšské, jež opatřuje a řídí Rusko svými orgány pro celou říši.

Od r. 1890 počínají objevovati se na straně ruské soustavné pokusy směřující ku podstatné změně tohoto právního stavu, k tužšímu státoprávnímu přivtělení Finska a k oklestění jeho státní samobytnosti a ústavnosti. Někteří političtí a právničtí spisovatelé ruští, stoupenci ruského imperialismu (Ordin, Sokolskij, Korkunov, Jeleněv), dovolávajíce se autority prof. Fr. *Martense* (Völkerrecht, 1883 I., übers. v. Bergbohm) a právních názorů *Jellinka*, *Holt-*